

Lähiöiden maahanmuuttajayrittäjät osana kaupunki uudistusta

Millainen potentiaali?

Miten kehittää yhdessä?

Sisällysluettelo

1. Aluksi	3
2. Maahanmuuttajat yrittäjinä ja maahanmuuttajayrittäjät kaupunki uudistuksessa	5
3. Maahanmuuttajayrittäjät ja kaupunki uudisprojektit Ruotsissa	8
4. Kokemuksia ja opittua pääkaupunkiseudulta	15
5. Lopuksi: Osvittaa uudistukseen	22
6. Kirjallisuutta	25

Hanke toteutettiin Aalto-yliopiston Arkkitehtuurin laitoksella

Tutkijat: Hossam Hewidy, Johanna Lilius ja Kaisa Schmidt-Thomé, Demos Helsinki

Ohjausryhmä:

Mariana Salgado, Sisäministeriö

Mari Jaakonaho, Vantaan kaupunki

Jenni Väliniemi-Laurson, Helsingin kaupunki

Heidi Lihr, Helsingin kaupunki

Eлина Eskelä, Helsingin kaupunki

Aicha Manai, Suomen yrittäjät

Said Aden, Espoon kaupunki

Kuvat: Johanna Lilius

Kuvat sivuilla 19 ja 20: Hossam Hewidy

Taitto: Linnéa Sjöholm

1. Aluksi

Yhä useampi lähiön asukas on ulkomaalaistaustainen. Helsingin seudun väestöennusteen mukaan vieraskielisten osuus kasvaa vuoteen 2035 mennessä 25 prosenttiin. On selvää, että tämä näkyy myös seudun palveluiden tarjonnassa ja kysynnässä. Viime vuosina erityisesti Lähi-Idästä ja Afrikasta tulleet maahanmuuttajat ovat muuttaneet monien lähiöiden vanhojen ostareiden luonnetta. Esimerkiksi Helsingissä Itäkeskuksen Puhos on ollut vuosia valtavirtayrittäjien hylkäämä, mutta maahanmuuttajien myötä se on saanut uuden elämän. Kontula puolestaan kärsi “pubistumisesta”, mutta media, Yle ja Helsingin Sanomat kirjessään, ovat tunnustaneet siellä tapahtuvan uuden noston maahanmuuttajien tarjoamien palveluiden myötä (Hakkarainen 2016; Nelskylä 2016).

Kaupungistumisen ja väestönkasvun myötä myös maahanmuuttajavaltaisiin lähiöihin kohdistuu useita kaupunki-uudistusohjelmia. Kaupunki-uudistuksen tavoitteena on tyypillisesti toimia segregaaion vastavoimana lisäämällä asuinalueen vetovoimaisuutta ja parantamalla alueen sosiaalista statusta. Käytännössä kaupunki-uudistus tarkoittaa sekä alueen fyysistä uudistamista, esimerkiksi

purkamisen ja uudisrakentamisen kautta, että alueen asukkaiden sosioekonomisen profiilin nostamista lisäämällä omistusasumista. Kaupunki-uudistukseen liittyvät toimet ovat lisänneet monen kaupungin ja alueen viihtyisyyttä. Asukkaat ovat silti saattaneet olla kriittisiä muutosta kohtaan (esim. Brown-Saracino 2009). Maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajayrittäjien kohdalla kaupunki-uudistuksen ongelma kiteytyy yleensä siihen, että etniset palvelut keskittyvät paikkoihin, joista valtaväestön yritykset ovat syystä tai toisesta lähteneet. Suomessa tällaisia paikkoja ovat tyypillisesti lähiöiden ostarit.

Kaupunki-uudistusten tavoitteena on paitsi uusien kotien rakentaminen myös lähiöiden elinvoimaisuuden parantaminen. Esimerkiksi Helsingissä tavoitteena on tyypillisesti

kehittää lähiöiden keskustoja luomalla niihin uudenlainen profiili mm. purkamalla vanhat ostarit uudisrakennusten tieltä. Tutkimuskirjallisuudessa (esim. Thörn & Holgersson 2016; Hubbard 2017) on toistuvasti todettu, että etniset yrittäjät joutuvat usein siirtymään muualle kaupunki uudistuksen myötä. Tämä vaarantaa osallisuuden tunnetta ja toisaalta heikentää palvelutarjontaa.

Tämä loppuraportti on laadittu osana Ympäristöministeriön Lähiöohjelman MAKU-hanketta ja sen **tavoitteena on kiinnittää lisää huomiota maahanmuuttajayrittäjyyden potentiaaliin**. Se on suunnattu etenkin poliitikoille ja kaupunkisuunnittelun ja -kehittämisen parissa työskenteleville virkamiehille. Se esittää esimerkein, miten ilmiöön on vastattu Ruotsin lähiöissä (Johanna Lilius) ja tuo ilmi, miten maahanmuuttajayrittäjät tulisi kohdata ja ottaa kaupunki uudistuksen osallisiksi Suomen kontekstissa (Hossam Hewidy ja Kaisa Schmidt-Thomé).

Raportin aineistoja ovat Ympäristöministeriön Lähiöohjelman Maku-hankkeen aikana (2020–2022) tehdyt haastattelut, kartoitukset ja observointi. Raportin liitteenä on raportin valmistumiseen mennessä valmistuneet aiheeseen liittyvät tieteelliset artikkelit.

2. Maahanmuuttajat yrittäjinä ja maahanmuuttajayrittäjät kaupunki uudistuksessa

Yrittäjyys on voimavara

Yrittäjyys on merkittävä voimavara maahanmuuttajayhteisöille. Ensinnäkin yrittäjyys on tyypillisesti väylä uuden maan työmarkkinoille. Maahanmuuttajat voivat hyödyntää yrityksen perustamisessa olemassa olevaa ylikansallista kulttuurista ja taloudellista pääomaa, eikä yrittämiseen tarvita välttämättä kohdemaan kielitaitoa. Vieraskielisten työttömyysluvut on useiden kieliryhmien kohdalla huomattavasti korkeammat kuin suomalaistaustaisten kohdalla. Toisekseen yrittäjät palvelevat yrittäjyytensä kautta omaa yhteisöään tarjoamalla muille maahanmuuttajille töitä, palvelemalla yhteisön tarpeita ja edistämällä näin uusien tulokkaiden integroitumista uuteen maahan (esim. Kloosterman et al. 1999; Jones

et al. 2019). Lisäksi yrittäjien toiminta voi elävöittää katuja ja julkisia tiloja. Maahanmuuttajayrittäjät myös monipuolistavat valtavirtaväestölle suunnattua palvelutarjontaa muun muassa tarjoamalla ruokaa maailman eri kolkista (Aytar & Rath 2012; Shaw 2001).

Maahanmuuttajayrittäjät eivät kuitenkaan ole yhtenäinen ryhmä, vaan koostuu yrittäjistä, joilla on eri tasoinen kokemus ja osaaminen, myös Suomessa. Eri etnisissä ryhmissä myös toimitaan vaihtelevasti yrittäjinä. Vaikka maahanmuuttajat eivät ole suomalaistaustaisia useammin yrittäjiä, esimerkiksi turkkilaistaustaisista suomalaisista 38 prosenttia toimii yrittäjinä, ja Saharan eteläpuolisesta Afrikasta tulleista maahanmuuttajista vastaavasti vain

4 prosenttia (Fornaro 2018). Tutkimus osoittaa, että vaikka maahanmuuttajien perustamien yritysten määrä on kasvanut paljon viimeisten kymmenen vuoden aikana, niiden taloudellinen vaikutus on ollut hyvin pieni. Tämä liittyy ennen kaikkea tuottavuusongelmiin sekä mataliin palkkoihin (Malinen & Nurmi 2019, 22). Maahanmuuttajayrittäjät pääkaupunkiseudulla korostavat itse markkinoiden saturoitumista, esimerkiksi halal-lihan ja elintarvikekaupan osalta. Ostovoimaa ei yksinkertaisesti ole riittävästi tarjontaan nähden. Yrittäjät, jotka pystyvät houkuttelemaan myös valtavirtaväestöä, näyttävät menestyvän parhaiten (Lilius & Hewidy 2019). Toisaalta yrittäjien toimintaa ei tulisi pelkästään mitata taloudellisesti, sillä toiminnalla on merkitystä myös mielekkään tekemisen ja kohtaamispaikkojen syntymisen kautta (esim. Kloosterman et al. 1999).

Liiketoiminta syntyy sinne, missä on asiakasvirtoja

Ilmiölle tyypillistä näyttää olevan se, että maahanmuuttajayrittäjien keskittymät rakentuvat moskeijan tai rukoushuoneen ympärille, paikkoihin, jonne sen myötä syntyy asiakasvirtoja. Yrittäjät ovat usein päätyneet eri liiketiloihin spontaanisti ja vuokraavat tiloja sekä omistavat niitä. Etnisen yrittäjyyden vahvat keskittymät ovat usein kehkeytyneet sinne, missä muilta toimijoilta on vapautunut edullista tilaa. Tilojen edullisuus voi liittyä ns. valtaväestön näkökulmasta suhteellisen syrjäiseen sijaintiin tai puutteisiin kiinteistöjen kunnossa. Joskus kyse on myös siitä, että

kiinteistöjen tulevaisuus on epäselvä, kun kaupunki uudistuksen seuraavista käänteistä ei ole selvyyttä ja tilanteet tempoilevat. Esitämme tässä raportissa, että tällaisessa klusteroinnissa on sekä hyötyjä että riskejä. Tutkimuskirjallisuudessa on toistuvasti osoitettu, että yritysten sijoittuminen vähemmän halutuille paikoille ennemmin tai myöhemmin usein johtaa niiden lakkauttamiseen, kun paikalle suunnitellaan uutta toimintaa. Maahanmuuttajia ei useinkaan kuulla uudistamisprojekteissa. Esimerkiksi Helsingin Malmilla kaupunki teki skenaariosuunnittelua alueen kehittämiseen liittyen, mutta maahanmuuttajayrittäjät jäivät prosessissa irrallisiksi (Hewidy and Lilius

2021a). Vastaavasti arkkitehtuuri- ja suunnittelukilpailujen järjestämisessä sekä Puhoksen että Kontulan ostarin arvo monikulttuurisina yrittäjyyden keskittymänä ja autenttisuutena paikkoina sivuutettiin (Hewidy, 2021).

Kaupunkien kehittämisen ja etnisen yrittäjyyden edellytysten välinen suhde on jännitteinen. Kaupungit tuottavat monia arvokkaita palveluja, jotka voivat edistää maahanmuuttaneiden työllistymistä ja tukea heitä yritystoiminnan käynnistymisessä. Myös kaupunkien mittava maanomistus ja kiinteistökanava, sekä maankäytön monopoli voivat vaikuttaa etnisen yrittäjyyden puitteisiin myönteisesti. Nämä taustatukea tarjoavat toiminnot joutuvat kuitenkin valitettavan usein törmäyskurssille kaupunki uudistuksen kanssa.

Maahanmuuttajayrittäjät ja segregatio

Samalla kun kaupunki uudistuksen uhkana on maahanmuuttajien palvelujen syrjäyttäminen tai siirtäminen, etenkin etnisiin ravintoloihin liittyy kuitenkin myös lupaus ruokakulttuurin moninaistumisesta ja lähiöiden houkuttelevuuden lisäämisestä. Amerikkalaisissa kaupungeissa Chinatownit, Little Italyt ja muut maahanmuuttajien keskittymät ovat tärkeitä vetonauloja paitsi kaupunkien asukkaille myös turisteille. Maahanmuuttajayrittäjyyteen suhtaudutaankin usein myönteisesti, kun sen ajatellaan lisäävän alueen houkuttelevuutta ja siitä kautta arvoa (esim. Hackworth & Rekers 2005; Shaw 2001). Yhtäältä

tutkimuskirjallisuudessa suhtaudutaan kuitenkin usein kriittisesti tiettyjen väestöryhmien kasautumiseen, eikä ole selkeää näyttöä siitä, lisäävätkö maahanmuuttajien tarjoamat palvelut esimerkiksi lähiöiden vetovoimaisuutta ja eri ryhmien kohtaamisia, vai jäävätkö ne ensisijaisesti tiettyjen ryhmien käyttöön. Tarkastelemme tässä raportissa kolmen tapaustutkimuksen kautta, miten Ruotsin lähiöissä on onnistuttu etnisten yrittäjyyden kehittämisessä lähiöissä.

3. Maahanmuuttajayrittäjät ja kaupunki uudisprojektit Ruotsissa – kolme esimerkkiä

RINKEBYSTRÅKET 1000 smaker

Rinkebystråketista tehdään moderni ja siisti kauppakatu, luonnollinen julkinen kohtaamispaikka ja vetovoimainen kauppapaikka.

Tilaja: Familjebostäder (Tukhoman kaupungin vuokra-asuntoyhtiö) ja Tukholman kaupunki

Suunnittelija: Sweco

Sijainti: Rinkeby, 16000 asukkaan maahanmuuttajavaltainen 1970-luvun lähiö Tukholman pohjoisosassa. Ruotsin poliisi on jakanut alueet, joille on omiaanista alhainen sosioekonominen asema ja jossa rikolliset vaikuttavat paikalliseen yhteisöön kolmeen kategoriaan. Rinkeby on luokittelussa "erityisen altis alue", mikä tarkoittaa, että alueella on suuri määrä rikollisia, rinnakkaisia yhteiskunnallisia rakenteita ja ääriliikkeiden toimintaa. Alue on suuren kaupunki uudistushjelman, Järvalyftetin piirissä.

Tavoitteet: Muuttaa bussikatu eläväksi kauppakaduksi ja samalla luoda tiloja pienliikkeille, joita Rinkebyssä on muun muassa kellareissa ja pyörävarastoissa. Luoda tilaa, jossa naiset ja lapsetkin voivat viihtyä, koska suunnittelijoiden mukaan Rinkbyn julkista tilaa dominoivat miehet. Tavoitteena myös, että ruoan avulla voitaisiin houkutella asiakkaita muilta alueilta Rinkebyhyn.

Vuorovaikutus: Familjebostäder selvitti asukkaiden toiveita alueelle pitämällä ständiä Rinkebyn torilla, rakentamalla suhteita yhdistyksiin, yrittäjiin ja kouluihin sekä palkkaamalla 10 monikielisiä nuorta soittamaan ovikelloja alueella ja kysymään asukkaiden toiveita Rinkebyn palveluiden

suhteen. Tiedotteet tehtiin ruotsiksi ja englanniksi, nuoret puhuivat mm. somalia ja arabiaa.

Vuorovaikutuksen keskeiset tulokset: Asukkaat suhtautuivat suunnitelmiin myönteisesti ja olivat iloisia siitä, että aluetta kehitetään. He toivoivat kauppakadulle mm. Starbucksia tai Espresso Housea sekä H&M:a tai Lindexiä (Familjebostäder neuvotteli Starbucksin ja H&M:n kanssa, mutta toimijoilla on taloudellisesti paremmin toimeentuleva kohderyhmä ja ne pitivät Rinkebytä epävarmana ja turvattomana paikkana liiketoiminnalle.)

Toteutus: Kadulle rakennettiin matalia rakennuksia, joissa on yhteensä 27 liikehuoneistoa. Familjebostäder valitsi liikehuoneistojen vuokralaiset. Tavoitteena oli saada kadulle myös naisyrittäjiä, ja liikkeitä jotka voisivat olla kiinnostavia naisten ja lasten näkökulmasta. Yrittäjille annettiin vuokra-alennuksia, jotta heillä olisi hyvät mahdollisuudet vakiinnuttaa toimintaansa. Rinkebystråket sai Tukholman kauppakamarin kaupunki ympäristöpalkinnon vuonna 2016. Vuonna 2017 katu sai paljon julkisuutta, sillä vuokralaisilla oli vaikeuksia vuokranmaksussa, ja Familjebostäderiä syytettiin korkeista vuokrista sekä siitä, ettei Familjebostäder markkinoinut katua riittävästi. Vuonna 2018 kadun ravintolassa tapahtui kuolemaan johtanut ampuminen. Vuonna 2020 Familjebostäder päätti kadun uudelleenbrändäyksestä. Jätettiin pois termi 1000 smaker (1000 makua) ja päätettiin käyttää pelkkää Rinkeby-

stråket-nimeä. Tapahtumia ja markkinointikampanjoita ei enää järjestetä. Kadun isoin liiketila muutettiin koko aluetta palvelevaksi pesutuvaksi ja tiloja on nyt vuokrattu erilaisille palveluyritykselle, jotka muun muassa tarjoavat apua työllistymiseen, läksyjen tekoon jne.

Opittua prosessista: Pitää tehdä kunnollinen markkina-analyysi. Alueella ei ollut riittävästi ostovoimaa ylläpitääkseen kauppakatua. Yrittäjillä pitää olla kunnollinen yritys-suunnitelma ja pitää ymmärtää markkinoita. Tilat pitää suunnitella toiminnallisiksi, nyt liikaa ikkunapinta-alaa. Ajatus siitä, että ruoalla voi houkutella valtavirtaväestöä lähiöihin ei ole hävinnyt. "Kulinaarinen matka" ja "ekso-tiikka" on tunnistettu Citiconin omistamassa kauppakeskuksessa lähilähiössä Kistassa. Kista Galleria satsaa nyt ruokamaailmaan, jossa tavoitetaan sekä lounas- että illallisvieraita, ja isoon ruokakauppaan, josta saa ostaa ruokatuotteita maailman eri kolkista ja siten pystyy myös itse valmistaa "erilaista" ruokaa. Samalla toivotaan, että ruoka toisi maahanmuuttajanaisten osaamisen keskiöön. Yrittäjäksi Kista Galleriaan pääse vain vakuuttavalla liikesuunnitelmalla ja referensseillä.

KVILLE SALUHALL

Tilaaja: Älvstranden Utveckling AB (Göteborgin kaupunki)

Suunnittelija: Gustav Appell arkitektkontor (arkkitehtuurikilpailun kautta, 70 ehdotusta)

Sijainti: Aiemmin stigmatisoitu alue Kvillebäcken, jonka göteborgilaiset tunsivat nimellä "Gazaremsan". Alueella oli Kvillen kauppahallin omistajan mukaan huomattavasti rikollisuutta, kolme moskeijaa, vanhempaa asuinrakennuskantaa ja joitain teollisuus-/varastorakennuksia. Göteborgin kaupunki on rakentanut alueelle 2000 asukkaan asuinalueen, jonka etäisyys keskustasta on raitiovaunulla 6 minuuttia.

Vuorovaikutus: Kvillebäckenin asuinalueen kehittämisen yhteydessä kaupunki esitti Akbars Chark/Grillin toimitilan ostamista ja purkamista. Akbars Chark/Grill on yli 20 vuotta Göteborgissa toiminut lihamyyjä ja ravintola. Kesti pitkään, ennen kuin Akbars Chark/Grillin omistaja sai tietää kaupungin suunnitelmista. Akbars Chark/Grill oli investoinut ja remontoinut toimitilansa pieneksi kauppahalliksi, eikä suostunut myymään sitä.

Vuorovaikutuksen keskeiset tulokset: Akbars Chark/Grill esitti kaupungille uuden kauppahallin kehittämistä puretun rakennuksen tilalle. Kaupungin virkamiehet eivät uskoneet, että kauppahalli voisi menestyä alueella. Lopulta kaupunki kuitenkin myöntyi, antoi tontin, jota Akbars Chark/Grill vuokraa ja rakennutti kauppahallin, joka valmistui vuonna 2008.

Toteutus: Akbars Chark/Grill oli aktiivisesti mukana suunnittelemassa uutta kauppahallia ja heillä oli vahva käsitys siitä, millainen toteutus tulisi olla toiminnallisuuden näkökulmasta. Akbars Chark/Grill hallinnoi tiloja ja niitä vuokrataan vain yrityksille, joissa on osaamista, kokemusta, koulutusta ja kielitaitoa. Liiketoiminnalla pitää olla selkeä konsepti ja yrittäjällä riittävät taloudelliset valmiudet toimintaan. Toiminnan pitää erottautua muusta toiminnasta hallissa. Hallissa toimivat: Akbars Chark, kukka-, juusto-, suklaa-, kalakauppiat sekä Lähi-idän- ja sushi-ruokapaikka. Lähes kaikki asiakkaat ovat ruotsalaistaustaisia, joukossa on myös hyvin toimeentulevia, jotka ostavat myös vähän kalliimpia hyvälaatuisia tuotteita.

Opittua prosessista: Aktiivisen osallistumisen seurauksena Akbars Charkia ei gentrifioitu alueelta. Hyödyntämällä myös maahanmuuttajataustaisten liiketoiminnallista osaamista, voidaan kehittää uusien alueiden vetonauloja.

BENNETS BAZAR/BOKALER

13

Tavoitteenamme on osallistua elävän kaupunginosan kehittämiseen, tarjoamalla kohtaamispaikka, jossa ihmiset eri kulttuureista kohtaavat uudella ja jännittävällä tavalla

Tilaaja: MKB Fastighets AB (Malmön kaupungin kiinteistöyhtiö)

Suunnittelija: Kenji Miyazu ja Jaenecke Arkitekter

Sijainti: Rosengård. 1970-luvun lähiö kävelymatkan päästä Malmön keskustasta. Poliisin luokittelussa "erityisen altis alue". Suunnitelma liittyy laajempaan Rosengårdin kaupunki uudistusprojektiin, jonka tavoitteena on rakentaa 3000 uutta asuntoa ja 1500 uutta työpaikkaa. Tunnistettiin, että alueella oli yrittäjyyttä, mutta kellareissa ja asunnoissa ja osittain harmaan talouden piirissä.

Tavoitteet: Urbaania akupunktiota: lisätä palveluita, parantaa sosiaalista kontrollia ja luoda luonnollisia kohtaamispaikkoja naapurustossa ja sitä myötä muodostaa positiivisempi kuva Rosengårdista. Toteutettiin kahdeksan niin kutsuttua Bokalia (=Bostad Lokal). Ajatuksena kantakaupunkimaisuus, jossa asuminen ja työtila yhdistyy. Edullinen kokonaisuus, sillä yrittäjä maksaa vain yhdestä tilasta ja kun yrittäjä asuu tilan yläpuolella toteutuu myös sosi-

aalinen kontrolli. Ideana oli myös se, että yrittäjät voisivat päättää aukioloajoista vapaammin, esimerkiksi huomioida ramadanin. Toteutuksessa haettiin korkeatasoista arkkitehtuuria, jotta asukkaat tuntisivat siitä ylpeyttä.

Vuorovaikutus: Suunnitelmat olivat nähtävissä paikallisessa kansalaiskonttorissa, mutta niistä ei jätetty yhtään kommenttia. Esittelytilaisuuteen tuli 80 osallistujaa.

Vuorovaikutuksen keskeiset tulokset: Esittelytilaisuuden jälkeen moni haki asuntoa ja liiketilaa Bokaleista.

Toteutus: MKB valitsi ensimmäiset yrittäjät ja niitä oli arvioimassa myös uusyrittäjäkeskuksen ja pankin edustaja: valittiin kaksi uutta ja loput alueella aiemmin etabloituneita. Hanke palkittiin Ruotsin arkkitehtien ja Skånen alueen arkkitehtuuripalkinnolla vuonna 2010. Konsepti on levinnyt muualle Malmöhön ja Ruotsiin, mutta pääosin ruotsalaistaustaisten asukkaiden kaupunginosiin. Yritystoiminnan kehittäminen kuitenkin jatkuu Malmössä Optimalin omistamassa kauppakeskuksessa Bokalien vieressä. Kauppakeskuksen toiminta on suunnattu sekä Rosengårdin asukkaille, jotka toivovat niitä palveluita joita on saatavilla Malmö keskustassa, että niille asuinalueen ulkopuolisille asukkaille, jotka hakevat palveluita joita on tarjolla vain Malmössä.

Opittua prosessista: Vuorovaikutuskeinona suunnitelmien näyttille jättäminen toimii huonosti. Referenssit ja kokemus ovat tärkeitä liiketilojen vuokralaisten valinnassa. Kokoluokaltaan ilmeisen toimiva.

4. Kokemuksia ja opittua pääkaupunkiseudulta

Pääkaupunkiseudun kaupungeilla rajapintoja yrittäjyyteen

Etnisen yrittäjyyden rajapinnat Helsingin, Vantaan ja Espoon kaupunkeihin ovat pitkälti toisensa kaltaisia. Kaikilla kolmella on yrittäjyyden tukemiseen suoraan tai epäsuorasti liittyviä palveluja ja kaikki myöntävät kaupunkitilan käyttöön ja kiinteistökantaan vaikuttavia lupia sekä huolehtivat laajojen alueiden päivittäisestä kunnossapidosta. Helsingin kaupungilla on mittavana maaomistajana – ainakin periaatteessa – enemmän pelimerkkejä kaupunki uudistuksen ohjaamisessa kuin Espoon tai Vantaan kaupungeilla, joilla yksityinen kiinteistönomistus on vallitseva. Myös kaupungin koko, maahan muuttaneiden määrä ja alueellinen keskittyneisyys vaikuttavat siihen, miten yrittäjyyden keskittymiä syntyy ja missä niiden synnylle edullinen rakennuskanta sijaitsee kaupunkirakenteessa. Selvä kolmikkoa yhdistävä piirre liittyy siihen, että niin Helsingistä, Espoosta kuin Vantaalta löytyy paljon sellaisia toimitiloja, jotka saattaisivat jäädä tyhjiin, elleivät ulkomaalaistaustaiset yrittäjät näitä käyttäisi. Näitä ovat etenkin 1900-luvun jälkipuoliskolla rakennetut ostarit tai

kauppakadut, joiden kiinteistönomistus on pirstaleista ja joilla on merkittävää korjausvelkaa.

Etnisen vähittäiskaupan tyypillinen 'ekologinen lokero' onkin nukkavieru ostari tai suurempi alueellisesta keskuksista hie- man sivuun jäänyt kauppakeskus. Tällaisten kohteiden vuokra- taso ja neliöhinnat voivat olla paljon keskitasoa edullisempia, ja osin siksi, että niiden tulevaisuus on epäselvä. Ne on voitu ottaa kaupungin taholta alustavasti kaupunki uudistuksen piiriin, ku- ten esimerkiksi Malmilla ja Puhoksessa tai sijoittajien taholta on voitu tehdä niihin kohdistuvia ostotarjouksia, jotka olisivat to- teutuessaan todennäköisesti johtamassa toimitilojen purkuun joko kokonaan tai osittain kuten Kontulassa. Tällaisessa välitilas- sa ei totisesti ole helppoa kehittää kokonaisuutta eteenpäin eikä ryhtyä yksin tai yhdessä miettimään investointeja ostarin kehit- tämiseen. Tilanne, jossa vallitsee epätietoisuus sekä ostarin että siitä pitkälti riippuvaisten yritysten tulevaisuudesta, on siis omi- aan rapauttamaan ostarin yleiskuntoa entisestään.

	Helsinki	Espoo	Vantaa
Työllisyys ja koulutus	työllisyyden kuntakokeilu, nuorten ja nuorten aikuisten ohjaamo, kotoutumisen alkukartoitus		
	Stadin osaamiskeskus: ammattillista koulutusta ja työllistymispalveluja		
Yrittäjyyden tuki	NewCo, International House Helsinki (IHH), ravintolan perustamisopas yms.	YritysEspoo, Business Espoo, IHH	YritysVantaa, Business Vantaa, IHH
Tilat ja toimintaympäristö	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erilaisten lupien ja toripaikkojen myöntäminen ▪ Helsinki Marketing / MyHelsinki markkinoinnin tukena ▪ Opastusta järjestöjen palvelujen ääreen: esim. Startup Refugeesin tilanvuokrauksen opas ▪ Turvallisuuskysely (yrittäjien kokeman ilkivallan ja häirinnän kitkemiseksi) ▪ Ruokakulttuuri osana Helsingin markkinointia ▪ Kiinteistöviraston vuokraneuvotteljat ▪ Forum Viriumin hankkeet kaupunki-uudistusalueilla 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erilaisten lupien myöntäminen ▪ Toripaikat Espoon torikauppiaat ry:ltä 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erilaisten lupien myöntäminen ▪ Toripaikat Vantaan torikauppiasyhdistykseltä

Vuorovaikutukseen ei voi panostaa liikaa

Keskusteluyhteyttä uudistuksen kohdetta käyttävien toimijoiden kanssa on ryhdyttävä rakentamaan heti, kun uudistus tulee vireille. Suunnitelmien muuttuessa – ja prosessien pidentyessä – sitä on jaksettava ylläpitää. Jos yrittäjien ja muiden keskeisten toimijoiden tiedonsaantia rajoitetaan, keskustelut etenevät hajanaisten kuulopuheiden pohjalta, mikä voi viedä aiemmin rakennetulta luottamukselta pohjan. Viestintää tulee tehdä tarpeen vaatiessa monikielisesti ja toimijoiden keskuuteen jalkautumalla. On hyvä muistaa, että monilla muualta muuttaneilla on aiemmassa kotimaassaan ollut hyviä syitä olla luottamatta paikallisiin viranomaisiin. Myös aiemmat kokemukset syrjivästä kohtelusta Suomessa voivat näkyä motivaation puutteena: miksi osallistua, jos kaikki on kuitenkin jo junailtu valtaapitävien kesken?

Sitra Labin Demokratian kapeikot-ohjelman osana toteutettu pilotti ”The Case Kontula Mall” paljasti merkittäviä puutteita alueen uudistamisesta koskevassa tiedonkullussa. Vuonna 2021 tutkijoiden ja paikallisten aktiivien toteuttama vuorovaikutuspilotti toi esiin, että Kontulan suunnitteluprosessiin liittyvä vuorovaikutus oli kaupungin näkökulmasta varsin haastava kohde lähestyä. Tiedonkulku oli ennen pilottia ollut puutteellista. Haastatteluissa¹ kävi ilmi, ettei maahanmuuttajayrittäjillä ollut pääsyä sellaiseen tietoon ja näkemykseen, jolla tulisi olemaan ratkaiseva vaikutus niin heidän toimeentuloonsa kuin hyvinvoin-

tiinsa. Toiseenkaan suuntaan viestit eivät olleet kulkeneet: yrittäjien huolenaiheet eivät olleet kantautuneet suunnittelijoiden korviin.

Minulla on ollut vaikeuksia saada selkeätä tietoa suunnittelusta, omista oikeuksistani ja kohtalostani.

(Persian descent, 60-69 yr., female, forthcoming Hewidy & Harsia)

Tilanteemme on epätoivoinen, ja haluan oikeata tietoa. Meille ei anneta tietoa, joten emme voi uudistaa ravintolaamme. Toivomme saavamme asiaan selvyyttä.

(Kurdish descent, 50-59 yr., male, forthcoming Hewidy & Harsia)

¹ Case Kontulan Ostari on vuonna 2021 Anni Hapuojan, Pilvi Nummen ja Eveliina Harsian toteuttama tapaustutkimus, joka oli osa Sitra Lab Demokratian kapeikot-ohjelmaa. Tarkoituksena oli sosiaalisen muotoilun, kaaupunkisuunnitteluaktivismin ja kokeiluiden kautta lisätä ymmärrystä marginaaliryhmien kaupunkisuunnitteluosallistumisen esteistä sekä tietoa toimivista menetelmistä ja niiden kehitystarpeista. Kokeilu tuotti myös konkreettisesti osallistietoa Kontulan ostarista maahanmuuttajataustaisten yrittäjien näkökulmasta. Hossam Hewidy osallistui Kontulan pilottiin MAKU-hankkeen tutkijana ja aihepiirin asiantuntijana, jota Case Kontulan tutkijat haastattelivat. Yhteisten keskustelujen lisäksi Hewidy osallistui pilotin co-design-työpajaan ja tulosten julkaisemisen yhteydessä järjestettyyn työpajaan. Hän laati MAKU-hankkeen tutkijana myös tieteellisen artikkelin yhdessä Eveliina Harsian kanssa: Let them speak! Participation in situ pilot and immigrant’s right to the city in Helsinki.

Vuorovaikutuksen käynnistämiseen ja luottamuksen rakentamiseen on monia tapoja, mutta monikielisen ja -kulttuurisen kohteen kehittäminen onnistuneesti voi vaatia suunnittelijoilta vahvaa ja pitkäkestoista läsnäoloa. Kaupunkisuunnittelijoiden lisäksi jalkautumistyötä voivat tehdä osansa myös Helsingin stadiluotsin tai yritysluotsin kaltaiset työntekijät. Myös tutkijat ja tutkija-aktivistit ovat voineet auttaa suunnittelijoita tapaamisten järjestämisessä ja toimia tulkkeina, kuten Uusi Malmi -tulevaisuustarkastelun yhteydessä toimittiin. Lopulta tapaamisen aikatauluja oli kuitenkin vaikeaa sovittaa yrittäjien arkeen, joten Malmilla paikalle saatiin vain yksi osallistuja. Tätä taustaa vasten olikin tervetullutta, että Kontulassa yrittäjiä menttiin jututtamaan paikan päälle. Vaikka kielitaitoa ja kiinnostustakin olisi, harvalla yrittäjällä on varaa irrottautua skenaariotyöpajaan kesken päivän.

Ulkomaalaistaustaisten yrittäjien jääminen lähes huomiotta vuorovaikutuksessa on kuitenkin hyvin yleistä. Helsingissä näin kävi mm. Malmin kaupunki uudistusta pohjustaneessa skenaarioprosessissa sekä Itäkeskuksen suunnittelukilpailun yhteydessä – vieläpä vastoin kaupungin itse hyväksymiä suunnitteluperiaatteita. Suunnittelukilpailuissa puolestaan pitäisi kiinnittää erityistä huomiota käyttäjänäkökulman huomioimiseen ja varmistaa, että se kuuluu myös kilpailun arviointiperusteisiin. Kaupunkien on mahdollista tehdä eettisiä valintoja ja edellyttää niitä myös suunnitteluvaramuksia tekeviltä investoreilta.

Monikulttuurisuuden huomioimista on tunnusteltu Helsingissä esimerkiksi Malmin skenaariotyön yhteydessä. Hyvistä aikeista huolimatta näkökulma tuli kuitenkin vain ohuelti huomioiduksi johtuen mm. suunnittelijoiden omasta vahvasta näkemyksestä, skenaarioprosessin toteuttamisesta kiivaassa aikataulussa sekä skenaarioiden jäämisestä visioiksi. Niistä ei johdettu backcasting-menetelmällä reittejä nykypäivään (Hewidy & Lilius 2021b). Myös Puhoksen ja Kontulan ostareilla on ollut selviä näyttöpaikkoja monikulttuurisuuden huomioimiseksi, mutta suunnittelukilpailujen toteutuksessa ei tässä olla onnistuttu. Poliittista tahtoa ei ole etnisen yrittäjyyden huomioimisen taakse ilmaantunut, eivätkä suunnittelijat ole sitä lähteneet sen taakse erikseen hakemaan (Hewidy, 2021).

Seuraava pääkaupunkiseudulla tapahtuva ostareita ja sitä kautta todennäköisesti maahanmuuttajia koskettava suunnittelukilpailu tulisi Puhosta ja Kontulaa koskevien tutkimustulostemme perusteella toteuttaa harkitusti ja huomioimalla seuraavat asiat:

1. Kilpailuohjelmasta pitäisi käydä avointa keskustelua ennen kilpailun käynnistämistä. Koska kilpailuohjelmassa määritetään, mitä ollaan hakemassa ja millä perusteella ehdotuksia arvioidaan, käyttäjien huomioiminen ja inklusiivinen ote tulee kirjata ohjelmaan työn perusedellytyksinä.
2. Asiantuntija-apua voi pyytää myös SAFasta, joka ylläpitää arkkitehtuurikilpailujen säännöstöä.
3. Kilpailun tuomaristossa pitäisi olla jäseniä, joilla on kokemusta monikulttuurisessa ympäristössä operoimisesta ja kykyä tunnistaa paikkojen autenttisuuden merkitys.
4. Kilpailuehdotusten kuvausten ja palautekanavien tulisi olla monikielisiä.
5. Jos kilpailu käynnistetään kiinteistökehittäjien toimesta, tulisi kaupungin päästä vaikuttamaan kilpailuohjelmaan. Kaupunkiuudistuksen sosiaaliset vaikutukset eivät esimerkiksi Kontulan kilpailusta saatujen kokemusten valossa näytä kiinteistökehittäjää kiinnostavan.

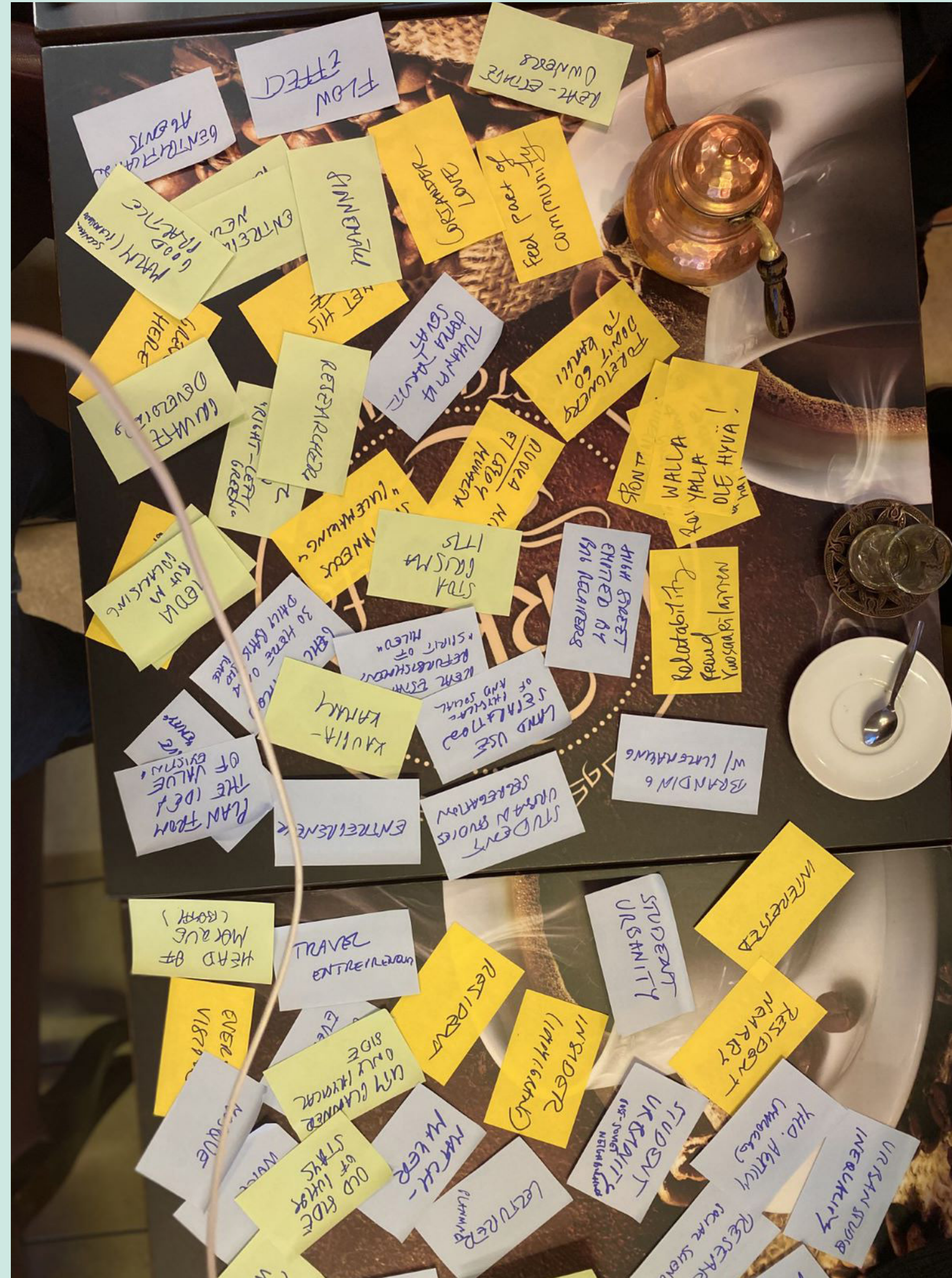
Kuten tuomme alla esiin, kaupunkiuudistusta voi tehdä myös hellävaraisemmin ja vuorovaikutteisemmin – yhdessä yrittäjien ja kiinteistönomistajien kanssa. Kontulan demokratiapilotissa tutkijat ja aktiiviset paikalliset kehittivät yhdessä mallia, jolla Kontulan ostarin kehittämisessä

voitaisiin hyödyntää yhteisölähtöistä tietoa ja kehittämisenäkemyksiä. Maahanmuuttajayrittäjät nostettiin tietoisesti tarkastelun keskiöön, koska hallinnosta käsin tulleet aloitteet olivat sivuuttaneet heidät, vaikka juuri nämä yrittäjät olivat ostarin kannalta hyvin keskeisiä. Kaikki yrittäjät saivat kutsun tapaamiseen/haastatteluihin ja yhteydenoton taustoista oli tarjolla tietoa viidellä kielellä. Verkossa toteutettuun karttapohjaiseen, kyselyyn sai vastata kuudella

kielellä. Kiinteistökehittäjä ei useista kutsuista huolimatta kuitenkaan tullut mukaan yhteistyöhön maahanmuuttajayrittäjien kanssa vaan järjesti tahollaan omia yksikielisiä tapaamisia, joista tiedotettiin ilmeisen valikoivasti. Kaupungin edustajat sen sijaan olivat mukana pilotin eri vaiheissa, ja kävi ilmi, että suunnitteloilla olisi paljon tietotarpeita yrittäjien ja muiden osallisten osalta. Pilotin turvaamia resursseja osallislähtöisten menetelmien käyttöön heillä ei kuitenkaan ole yleensä käytössään.

Myös Puhoksessa on järjestetty tutkija- ja aktivistivetoisia tapaamisia. Oheinen kuva on kurdilaisessa ravintolassa järjestetystä nelikielisestä keskustelusta, johon osallistui sekä yrittäjiä että edustus kaupunkisuunnittelun ja -kanslian puolelta. Tällaiset tapaamiset, jossa kaupungin tai muun uudistushankkeessa aloitteellisen tahon edustajat jalkautuvat suunnittelun kohteeseen ja siellä toimivien ihmisten pariin ovat ilmeisen harvinaisia. Osin tästä syystä useista kohteista ei välttämättä ole käytössä kattavaa tietoa kohteiden käyttäjistä. Puhoksen tapaamisessa sen sijaan päästiin puhumaan paitsi kauppakeskuksen kehittämistarpeista ja yrittäjien arkisista huolista myös Puhokseen liitetyistä merkityksistä ja tunnesiteistä. Jos kaupungit haluavat, että jatkossa toimitaan toisin, on hyvä itse säilyttää tuntuma kenttään ja tiloissa toimiviin vuokralaisiin, sillä kiinteistökehittäjien kontolle sitä ei selvästikään voi jättää.

Avoin ote ja siirtymäkaudet voivat pelastaa paljon

Kuten Helsingissä on Puhoksen suunnitteluperiaatteiden yhteydessä tunnistettu, ehdotetun korjaus- ja uudisrakennushankkeen aikana nykyisten yrittäjien mahdollisuudet jatkaa toimintaansa heikentyisivät merkittävästi. Kaupunki voisi tässä toki tulla vastaan tukemalla ylimenokausia ja järjestämällä väliaikaisratkaisuja (kuten Helsinki teki omistamansa Hakaniemen kauppahallin remontin yhteydessä). Uudistuksen jälkeinen vuokratason nousu voi olla haaste monelle yrittäjälle, mutta keskittymän säilymisen nimissä vuokratasostakin voisi neuvotella liiketilojen omistajien kanssa. Jotta väite siitä, että ”katutason liiketilojen toteuttaminen alueen muille tonteille lisäisi elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia” (vrt. Puhoksen suunnitteluperiaatteet), pitäisi paikkansa, tulisi näitä tiloja suunnitella elinkeinotoiminnan ehdot huomioiden. Esimerkiksi Puhoksessa toimivan leipurin tärkeimpiä asiakkaita ovat ostarilla toimivat ravintolat eivätkä yksittäiset ostoksilla kävijät. Hänen yrityksensä lakkaa olemasta, jos ravintolakeskittymä ajetaan alas.

Parhaat edellytykset uudistuksen toteutumiselle etnistä yrittäjyyttä kunnioittaen tarjoaisi pitkäkestoinen yhteistyö kehittäjäyhteisön rakentamiseksi. Esimerkiksi Vetoa ja voimaa Mellunkylään on osoittanut voimansa toimijoita yhdistävänä tahona, jonka kautta saadaan koottua ja ilmaistua paikallista näkemystä. Tällaisenkin yhteisön on

toki vaikea saada otetta kaikista alueellaan kiinteistöliiketoimintaa harjoittavista tahoista ja maanomistajista, mutta yhteiset viestintäkanavat auttavat pitämään tilan- nekuvaan ajan tasalla. Avoin ja säännöllinen tiedonvälitys katkoo myös nopeasti siipiä huhuilta, joita syntyy etenkin, jos kaupunkiudistushankkeista ei puhuta avoimesti kohdealueen toimijoiden kanssa. Kaupunkien halukkuus ja mahdollisuudet avoimeen vuorovaikutukseen ovat pitkälti kytköksissä maanomistuskysymyksiin: yksityisten kiinteistöyhtiöiden toiminnasta ei tule välttämättä juurikaan tietoa sen paremmin kaupungille kuin tiloja vuokraaville yrittäjille. Viestinnän kulttuureissa voi silti olla eroja esimerkiksi verrattaessa Espoota ja Vantaata, joissa monet etnisen yrittäjyyden ostarit ovat yksityisten omistamalla maalla. Siinä missä Vantaalla suunnittelijat kertovat vienneensä kaupunkiudistuksesta tihkunut tietoa myös yksityisissä kohteissa toimiville yrittäjille, Espoon Läkkitorilla ja ostoskeskus Galleriassa toimii useita yrittäjiä, joille tieto kaupunkiudistuksen etenemisestä on tullut haastatteluiden yhteydessä täytenä yllätyksenä.

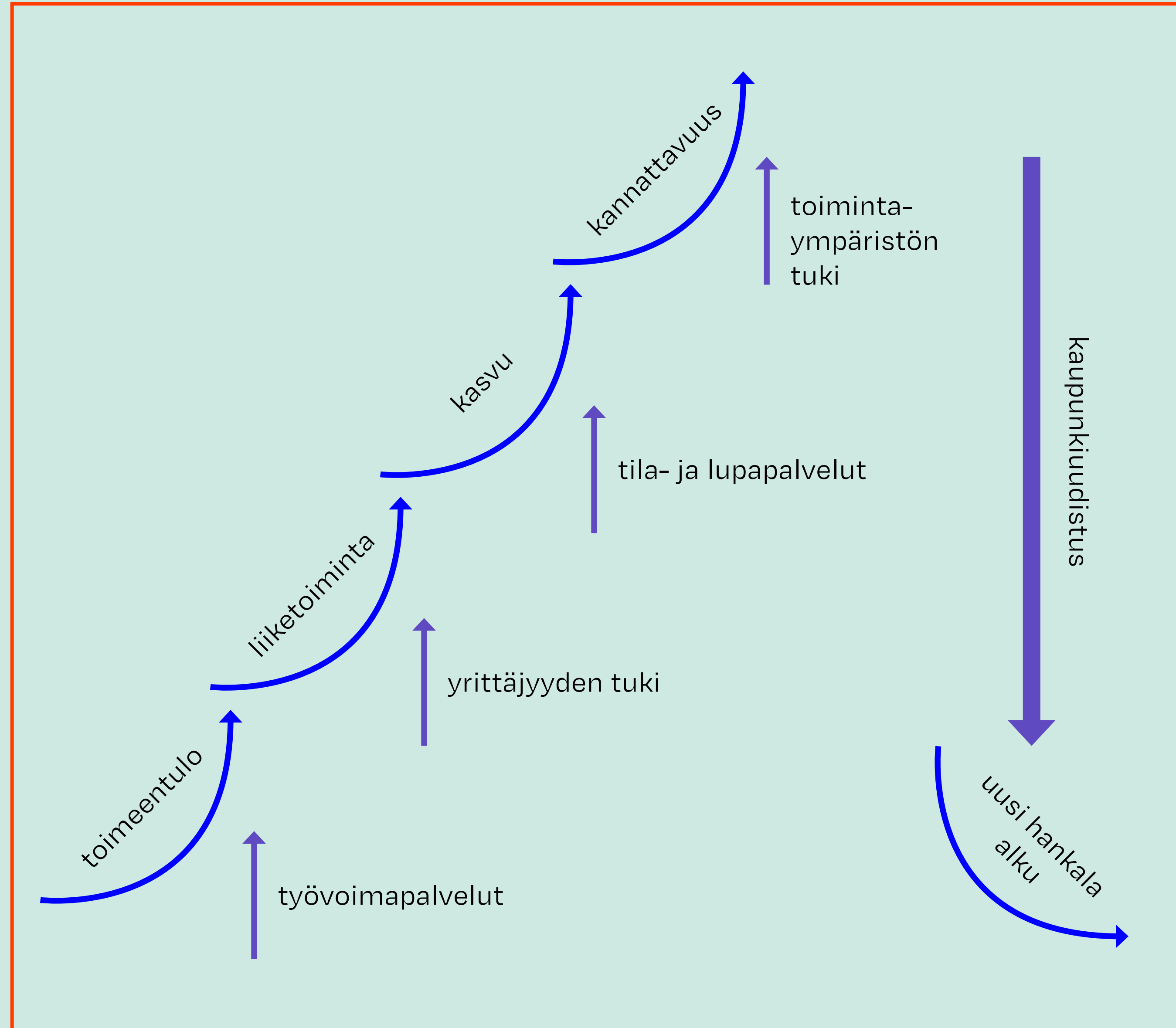
5. Lopuksi: Osvittaa uudistuksiin

Jos etnisten yrittäjien ja kaupunki uudistuksen jännitteistä suhdetta lähdetään ratkomaan, on hyvä tunnistaa, että asetelma liittyy laajempaan kaupunkikuvan ja palvelutarjonnan homogenisoitumiseen. Samat kaupunkikehityksen piirteet muokkaavat myös ns. valtaväestöön kuuluvien yrittäjien toimintaympäristöä ja toimitilatarjontaa. Sijoittajat hakevat kiinteistökehityshankkeiden kautta mahdollisimman suurta arvonnousua, mikä on omiaan ajamaan pienyrityksiä pois kohti alemman hintatason alueita. Kaupunki uudistuksen jälkeisiin tiloihin saattaa olla varaa vain suurilla ketjuliikkeillä tai vaurainta kansanosaa palvelevilla ravintoloilla ja kahviloilla. Traagista mutta usein niin totta: kaupungin elävöittämissä hankkeista tuleekin yksipuolistamishankkeita, kun kaupallisuus valtaa tilaa autenttisuudelta. Monimerkityksellisten paikkojen sijaan voi syntyä paikattomuutta; korjausvelan tilalle merkitys vajetta. Ruotsin esimerkit osoittavat myös, että vuokratason on vastattava liiketoiminnan harjoittajien edellytyksiä maksamiseen. Voidaanko kaupungissa hyväksyä myös rosoisuutta, jos se mahdollistaa tiettyjen toimijoiden liiketoiminnan?

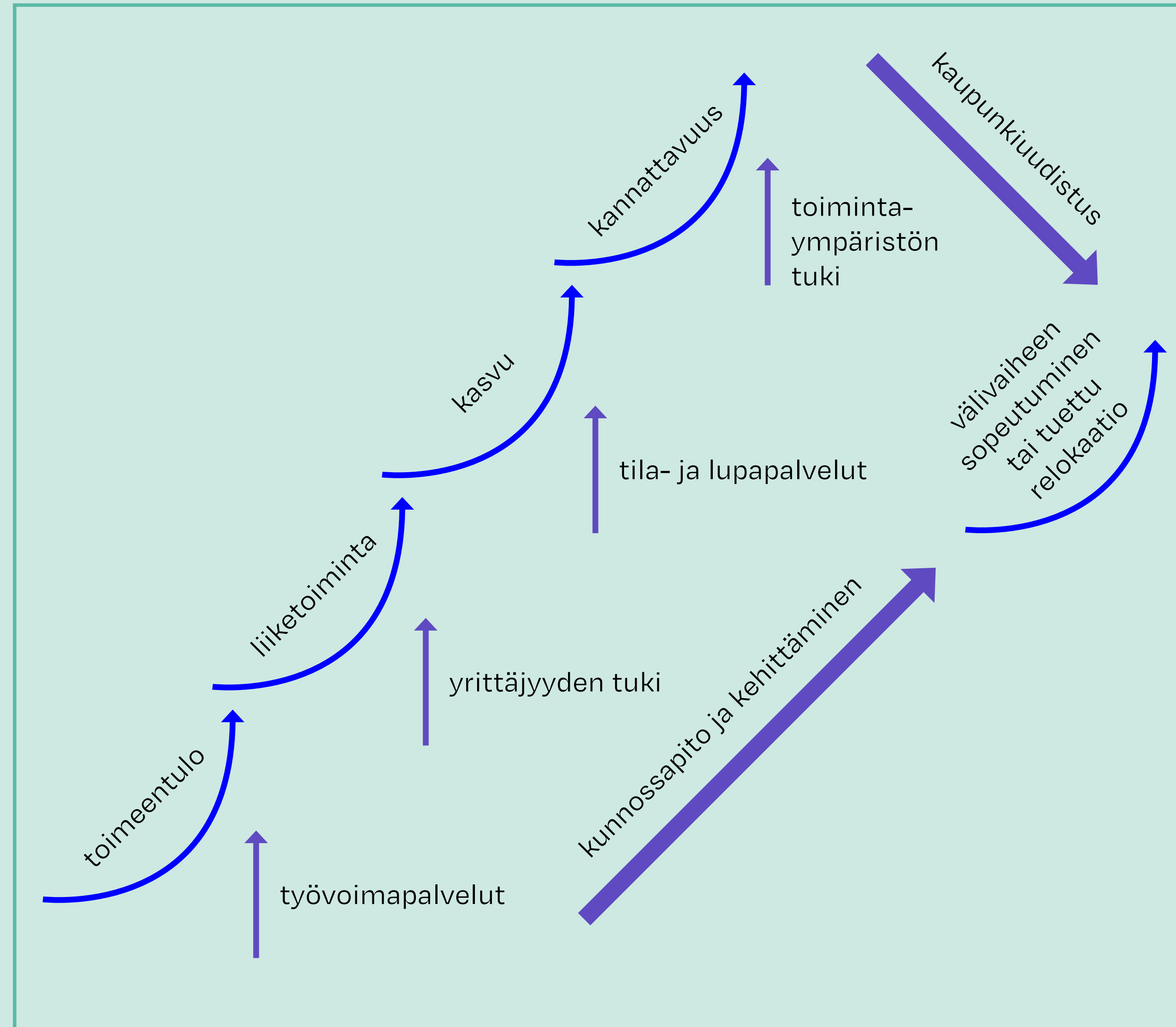
Joskus maanomistajilla on kuitenkin kiinnostusta huomioida myös tilojen käyttöarvo ja käyttäjille tärkeisiin paikkoihin liitetyt merkitykset. Varsinkin kaupungin ollessa merkittävä maanomistaja kaupunkisuunnittelun keinovalikoimaa soisi käytettävän yksipuolistumiskehitystä vastaan. Etnisten yrittäjien kohdalla kaupunkien tulisi organisaatioina voida joustaa vielä astetta enemmän kuin muiden pienyritysten kohdalla.

Jos uudistushankkeiden on vilpittömästi tarkoitus edistää myös etnisen yrittäjyyden toimintaedellytyksiä, uudistajilla ei ole muuta tietä kuin yrittää ymmärtää niitä edellytyksiä. Tämä tarkoittaa vuorovaikutusta, jonka kautta selvitetään nykyisten toimijoiden kannalta keskeiset reunaehdot ja mahdolliset erityistarpeet. Samalla rakennetaan luottamusta uudistusta ajavia toimijoita kohtaan sekä uskoa uudistuksen jälkeiseen tulevaisuuteen.

Runteleva kaupunki-uudistus tekee tyhjäksi aiempaa työtä: Jos maahanmuuttajayrittäjyyttä edistetään huomioimatta toiminnan kytköksiä muihin yrityksiin, toimintoihin ja niiden sijaintiin kaupunkirakenteessa, kaupunki-uudistus voi tulla yllätyksenä ja heikentää kokonaiselta klusterilta yritystoiminnan jatkamisen edellytyksiä.

Vähittäisestä kehittämisestä rakentuu silta uuteen: Jos maahanmuuttajien suosimat toimitilat nähdään alustana yrittämisen edistämiseksi ja kaupunkiympäristön kunnossapidon kaikkien yhteisenä intressinä, kaupunki uudistuksesta yrittäjille koituvat haitat voivat rajoittua ylimenokauteen.

6. Kirjallisuutta

- Aytar, V. & J. Rath (eds.) (2012) *Selling ethnic neighborhoods. The rise of neighborhoods as places of leisure and consumption*. Routledge, New York.
- Brown-Saracino, J. (2009). *A Neighborhood That Never Changes. Gentrification, Social Preservation, and the Search for Authenticity*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Fornaro, Paolo (2018). "Immigrant Entrepreneurship in Finland". ETLA Report No 83.
- Hakkarainen, K (2016). *Hiiligrillit ja halal-liha-autot syrjäyttivät kaljahanat Kontulan ostarilla*. Helsingin Sanomat, 19.8.2016.
- Hackworth, J., and Rekers, J. (2005). Ethnic packaging and gentrification: The case of four neighborhoods in Toronto. *Urban Affairs Review*, 41(2), 211–236.
- Hewidy, H. and Lilius, J. (2021a). *In the blind spot: ethnic retailing in Helsinki and the spontaneous placemaking of abandoned spaces*. *European Planning Studies*, Advance online publication. DOI: 10.1080/09654313.2021.1932763
- Hewidy, H. and Lilius, J (2021b). *The Death and Life of Malmi Neighbourhood Shopping Street: Is Ethnic Retail a Catalyst for Public Life Recovery in Helsinki?* *European Planning Studies*. 30:2, 336–358. DOI:10.1080/09654313.2021.1956433.
- Hewidy, H. (2021). *Just city planning competitions in Helsinki: between the power of image and many images of power*. *European Planning Studies*, 30:4, 663–683, DOI: 10.1080/09654313.2021.1990216
- Hubbard, P. (2017). *The Battle for the High Street. Retail Gentrification, Class and Disgust*. London: Palgrave Macmillan.
- Jones, J; M. Ram; M. Villares-Varela (2019). *Diversity, economic development and new migrant entrepreneurs*. *Urban Studies* 56(5) 960–976. DOI: 10.1177/0042098018765382.
- Kloosterman, R., J. van der Leun; J. Rath (1999). *Mixed embeddedness: (in)formal economic activities and immigrant businesses in the Netherlands*. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23(2), 253–267. DOI:10.1111/1468-2427.00194.
- Lilius, J., and Hewidy, H. (2019). Serving whom? Immigrant entrepreneurs in a new local context. *Fennia - International Journal of Geography*, 197(2), 215–231.
- Lilius, J. and Hewidy, H. (2021) *The taste of diversity. Ethnic restaurants in Helsinki and the importance of networks for attracting a mainstream clientele, "Etnografia e ricerca qualitativa, Rivista quadrimestrale" 2/2021, pp. 301-320, doi: 10.3240/101573*
- Malinen, M. & Nurmi, S. (2019) Maahanmuuttajataustaiset, paikalliset ja globaalit yritykset Suomen otantorakenteiden muutoksessa. ETLA Raportit – Reports 91.
- Nelskylä, L. (2016). Syyrialaista ruokaa, irakilainen parturi ja imut vesipiipusta – Kontulan ostoskeskus elää monikulttuurista nousukautta. Yle 4.8.2016.
- Rath, J. & A. Swagerman (2015). *Promoting Ethnic Entrepreneurship in European Cities: Sometimes Ambitious, Mostly Absent, Rarely Addressing Structural Features*. *International Migration*, 54 (1), 152–166.

- Shaw, S. J. (2011). Marketing ethnoscapas as spaces of consumption: Banglatown -London's curry capital. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 1(4), 381-395.
- Stock, M. & Schmiz, A. (2019). Catering authenticities. Ethnic food entrepreneurs as agents in Berlin's gentrification. *City, Culture and Society*, 18. DOI:10.1016/j.ccs.2019.05.001.
- Thörn, C. & H. Holgersson (2016). Revisiting the urban frontier through the case of New Kvillebäcken, Gothenburg. *City*, 20:5, 663-684. DOI: 10.1080/13604813.2016.1224479.

Hankkeessa 5/2022 mennessä julkaistut tieteelliset artikkelit

- Hewidy, H. and Lilius, J. (2021a). In the blind spot: ethnic retailing in Helsinki and the spontaneous placemaking of abandoned spaces. *European Planning Studies*, Advance online publication. DOI: 10.1080/09654313.2021.1932763 .
- Hewidy, H. and Lilius, J (2021b). The Death and Life of Malmi Neighbourhood Shopping Street: Is Ethnic Retail a Catalyst for Public Life Recovery in Helsinki? *European Planning Studies*. 30:2, 336-358. DOI:10.1080/09654313.2021.1956433.
- Hewidy, H. (2021). Just city planning competitions in Helsinki: between the power of image and many images of power. *European Planning Studies*, 30:4, 663-683, DOI: 10.1080/09654313.2021.1990216.
- Lilius, J. and Hewidy, H. (2021) The taste of diversity. Ethnic restaurants in Helsinki and the importance of networks for attracting a mainstream clientele, "Etnografia e ricerca qualitativa, Rivista quadrimestrale" 2/2021, pp. 301-320, doi: 10.3240/101573.

Vuonna 2022 tarkastukseen tuleva väitöskirja:

- Hewidy, H. The hidden city of immigrants in Helsinki's urban leftovers: the homogenization of the city and the lost diversity, Doctoral Dissertation, Aalto University

Lisätietoja: Hossam Hewidy, hossam.hewidy@aalto.fi

A!

**Aalto-yliopisto
Taiteiden ja suunnittelun
korkeakoulu**

**Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment**